

SISÄLLYS

SISÄLLYS	V
JOHDANTO	XI
1 EUROOPAN UNIONIN INSTITUUTIOT	1
1.1 Euroopan parlamentti	2
1.2 Eurooppa-neuvosto	5
1.3 Neuvosto	6
1.4 Euroopan komissio	8
1.5 Euroopan unionin tuomioistuin	10
2 EUROOPPAOIKEUDELLISET OIKEUSLÄHTEET	13
2.1 Oikeuslähteet ja normihierarkia	14
2.2 EU:n oikeusjärjestyksen perustan luovat periaatteet.....	15
2.3 Perussopimukset ja niihin rinnastuvat sopimukset ja periaatteet	16
2.4 Kansainväliset sopimukset.....	17
2.5 Johdettu EU-oikeus	17
2.5.1 Asetukset.....	18
2.5.2 Direktiivit.....	19
2.5.3 Päätökset	19
2.6 Delegoidut säädökset ja täytäntöönpanosäädökset	19
2.7 Euroopan unionin tuomioistuimen ratkaisukäytäntö.....	21
2.8 Oikeudellisesti sitomattomat normit	23
3 EU-OIKEUDEN TULKINTA	25
3.1 EU-oikeuden erityispiirteet ja tulkinta	27
3.2 Sanamuodon mukainen tulkinta	28
3.3 Systemaattinen tulkinta.....	30
3.4 Teleologinen tulkinta	32

3.5	Perussopimusten esityöt	34
3.6	Unioninoikeuden tulkinta ja unionin tuomioistuin	35
4	VERTIKAALINEN TOIMIVALLANJAKO EUROOPAN UNIONIN JA JÄSENVALTIOIDEN VÄLILLÄ SEKÄ EU:N LAIN- SÄÄDÄNTÖMENETTELY	37
4.1	Toimivaltaluokat	38
4.1.1	Yksinomainen toimivalta	39
4.1.2	Jaettu toimivalta.....	40
4.2	EU:n toimivallan käyttöä rajoittavat periaatteet	42
4.3	Toimivallan (liukuvista) rajoista.....	43
4.4	Unionin toimivalta solmia kansainvälisiä sopimuksia	48
4.5	EU:n lainsäädäntömenettely	50
5	EU-OIKEUDEN VALTIONISISÄISESTÄ VAIKUTUKSESTA	55
5.1	Välittömät oikeusvaikutukset ja EU-oikeuden suora sovellettavuus	55
5.1.1	EU-oikeuden suora sovellettavuus	55
5.1.2	EU-oikeuden ensisijaisuus.....	57
5.1.3	EU-oikeuden pätevyuden arvioinnista	58
5.2	Direktiivin valtiosisäiset välittömät ja välilliset oikeus- vaikutukset	59
5.2.1	Direktiivin vertikaalinen vaikutus.....	59
5.2.2	Direktiivin horisontaalisesta vaikutuksesta.....	62
6	VALTION VAHINGONKORVAUSVASTUUN EU-OIKEUDEN RIKKOMISESTA	65
6.1	Vahingonkorvausvastuun edellytykset	66
6.2	Valtion käsite	67
6.3	Tuomioistuimen toimintaan liittyvä valtion vahingon- korvausvelvollisuus	69
6.3.1	Kansalliset tuomioistuimet ja ennakkoratkaisu- pyynnöt	69
6.3.2	Jäsenvaltion tuomioistuimen velvollisuudesta tehdä ennakkoratkaisupyynnö	70
6.4	Menettelysäännökset vahingonkorvausvastuun edellytysten täytyessä.....	75

7	IHMISOIKEUDET EUROOPAN UNIONISSA	77
7.1	Euroopan unionin yleiset oikeusperiaatteet	79
7.2	Euroopan unionin perusoikeuskirja.....	79
7.3	Euroopan ihmisoikeussopimus.....	82
8	EUROOPAN UNIONIN TALOUDELLINEN YHDENTYMINEN	85
8.1	EU:n tulliliiton kehitys.....	86
8.2	Yhteismarkkinoista sisämarkkinoihin	88
8.2.1	Komission valkoinen kirja	88
8.2.2	Sisämarkkinaohjelman edellyttämät toimenpiteet	90
9	PERUSVAPAUKSIEN SOVELTAMISTA KOSKEVA YHTEINEN VIITEKEHYS	93
9.1	Perusvapauksia koskevien artikloiden välitön vaikutus ..	94
9.2	Artikloiden kohteet	96
9.2.1	Keitä perussopimuksen artiklojen kiellot koskevat?.....	96
9.2.2	Jäsenvaltio-käsite	98
9.2.3	Ketkä voivat vedota määräyksiin vapaasta liikkuvuudesta?	101
9.2.4	Missä tilanteissa vapaata liikkuvuutta koskevat artiklat soveltuvat?	101
9.2.4.1	Rajat ylittävät tilanteet.....	101
9.2.4.2	Yhdenmukaistamaton ala.....	102
9.2.4.3	Syrjivät, epäsuoraan syrjivät ja ei-syrjivät toimenpiteet, jotka hankaloittavat markkinoille pääsyä ..	103
10	TAVAROIDEN VAPAA LIIKKUVUUS	109
10.1	Perussopimuksen artiklat.....	109
10.2	Tavaran käsite	110
10.3	Fiskaaliset kaupan esteet.....	113
10.4	Tuonnin määrälliset rajoitukset ja vaikutukseltaan vastaavat toimenpiteet	115
10.4.1	Määrälliset rajoitukset	115
10.4.2	Määrällisiä rajoituksia vaikutuksiltaan vastaavat toimenpiteet	116

10.4.3	Myyntijärjestelyt	119
10.4.4	Käyttörajoitukset	121
10.5	Viennin määrälliset rajoitukset ja vaikutukseltaan vastaavat toimenpiteet	124
10.6	Kauppaa rajoittavien toimenpiteiden perusteleva ..	127
10.6.1	Perussopimuksen oikeuttamisperusteet	127
10.6.2	Oikeuskäytännössä syntyneet yleistä etua koskevat pakottavat vaatimukset	131
10.7	Tavaroiden vapaata liikkuvuutta koskevasta keskeisimmästä yhdenmukaistamislainsäädännöstä.....	137
10.7.1	SEUT 114 artikla	137
10.7.2	Uusi ja kokonaisvaltainen lähestymistapa	139

11 SIOJTTAUTUMISOIKEUS JA PALVELUIDEN

	TARJOAMISEN VAPAAUS	145
11.1	Perussopimuksen artiklat.....	145
11.2	Sijoittautumisoikeus	146
11.2.1	Sijoittautumisoikeus käsitteenä.....	146
11.2.2	Itsenäisen ammatinharjoittajan oikeudet	147
11.2.3	Oikeushenkilöiden vapaa sijoittautumisoikeus ..	149
11.2.4	Suoraan syrjivät, epäsuoraan syrjivät ja ei-syrjivät toimenpiteet	151
11.3	Palveluiden tarjoamisen vapaus.....	154
11.3.1	Palvelut käsitteenä	154
11.3.2	Oikeus palveluiden tarjoamiseen	155
11.3.3	Oikeus vastaanottaa palveluita	156
11.3.4	Oikeus palvelun vapaaseen liikkuvuuteen	156
11.3.5	Palveluiden vapaata liikkuvuutta ja sijoittautumisoikeutta koskevien artikloiden soveltamisesta ..	157
11.3.6	Suoraan syrjivät, epäsuoraan syrjivät ja ei-syrjivät toimenpiteet	161
11.4	Sijoittautumisoikeuden ja palveluiden tarjoamisen vapauden rajoittaminen	164
11.4.1	Aluksi.....	164
11.4.2	Perussopimuksen oikeuttamisperusteet	164
11.4.3	Oikeuskäytännössä syntyneet rajoitusperusteet ..	166
11.5	Sijoittautumisoikeutta ja palveluiden tarjoamisen vapautta koskevasta keskeisimmästä yhdenmukaistamislainsäädännöstä.....	167

12 HENKILÖIDEN VAPAA LIKKUVUUS	169
12.1 Perussopimuksen artiklat.....	170
12.2 Työntekijöiden vapaa liikkuvuus.....	171
12.2.1 Työntekijöiden vapaata liikkuvuutta koskevat oikeudet	171
12.2.2 Työntekijä käsitteenä	172
12.2.3 Suoraan syrjivät, epäsuoraan syrjivät ja ei-syrjivät toimenpiteet	174
12.2.4 Työntekijöiden liikkumisvapauden rajoitusperusteet	175
12.3 Unionin kansalaisuus.....	176
12.3.1 'Unionin kansalaisuus' käsitteenä	176
12.3.2 Unionin kansalaisuuden takaamat oikeudet	180
12.3.3 Unionin kansalaisuutta koskevasta keskeisimmästä yhdenmukaistamislainsäädännöstä.....	182
13 PÄÄOMAN VAPAA LIKKUVUUS	185
13.1 Perussopimuksen artiklat.....	185
13.2 Pääomanliikkeiden vapauttamisen kehitys	186
13.3 Pääoman vapaan liikkuvuuden määräykset ja kolmannet maat	189
13.4 Pääoman ja maksun käsitteet.....	190
13.5 Pääoman vapaata liikkuvuutta koskevien artikloiden yleiset soveltamisedellytykset.....	191
13.6 Syrjivät ja ei-syrjivät toimenpiteet	192
13.7 Sallitut poikkeukset pääoman vapaaseen liikkuvuuteen	194
13.7.1 Perussopimuksen oikeuttamisperusteet	194
13.7.2 Oikeuskäytännössä syntyneet rajoitusperusteet	197
13.8 Pääoman vapaata liikkuvuutta koskevasta yhdenmukaistamislainsäädännöstä	200
14 EUROOPAN UNIONIN KILPAILUOIKEUDEN PERUSTEET	203
14.1 Perussopimuksen artiklat.....	203
14.2 EU:n kilpailuoikeuden tavoitteista.....	204
14.3 SEUT 101 artikla ja kielletty yritysten välinen yhteistyö .	206
14.4 SEUT 102 artikla ja määräävän markkina-aseman väärinkäyttö	210
14.4.1 Aluksi.....	210

14.4.2	Määrävän markkina-aseman arvioiminen.....	212
14.4.3	Määrävän markkina-aseman väärinkäytön arvioiminen	213
14.5	EU:n yrityskauppa- ja valvonta.....	216
15	EUROOPAN UNIONIN VALTIONTUKISÄÄNTELYN PERUSTEET.....	221
15.1	Perussopimuksen artiklat.....	221
15.2	Valtiontukisääntelyn keskeiset kysymykset.....	222
15.2.1	Arviointiperuste 1: Jäsenvaltion myöntämä taikka valtion varoista muodossa tai toisessa myönnetty tuki.....	223
15.2.2	Arviointiperuste 2: Etu suosii jotakin yritystä tai tuotannonalaa	226
15.2.3	Arviointiperuste 3: Toimenpide vääristää tai uhkaa vääristää kilpailua suosimalla tuensaajaa	229
15.2.4	Arviointiperuste 4: Toimenpide vaikuttaa jäsenvaltioiden väliseen kauppaan.....	229
15.3	Poikkeukset valtiontuen kiellosta.....	229
15.4	SGEI-palvelut ja niitä koskeva poikkeus	230
15.5	Valtiontukien myöntäminen ja arviointi: menettelyllisiä lähtökohtia	232
15.6	Unionin oikeuden vastaisesti annetut tuet.....	233
16	ESIMERKKEJÄ SEKTORIKOHTAISESTA EU-SÄÄNTELYSTÄ ..	235
16.1	EU:n ympäristöoikeus ja -politiikka.....	235
16.2	EU:n jätteen oikeus ja -politiikka	238
16.3	EU:n energiaoikeus ja -politiikka.....	240
	ASIAHAKEMISTO	243
	LÄHTEET.....	253
	LYHENTEET	257
	OIKEUSTAPAUKSET	259